

Finansdepartementet
Postboks 8008 Dep
0030 Oslo

Høring – NOU 2009: 10. Fordelingsutvalget – tiltak som kan være særlig gunstig mht. å forbedre inntektsfordelingen.

Statens seniorråd viser til Fordelingsutvalgets rapport der tiltak som kan være gunstig for å forbedre inntektsfordelingen drøftes. Utvalget foreslår en del tiltak som særlig retter seg mot barnefamilier, som for eksempel gratis kjernetid i barnehager og progressiv økning av barnetrygdsatsene i forhold til antall barn. Vi har forståelse for utvalgets fokus på barnefamilier og integrering, da det er viktig å unngå nye skillelinjer i samfunnet og få bukt med nedarvet fattigdom.

Rådet savner likevel noe mer diskusjon rundt eldres levekår og økonomiske muligheter. Av rapporten framgår det at en stor andel av de som til nå har vært regnet som fattige i befolkningen, er eldre pensjonsmottakere. Denne andelen er nå i ferd med å bli redusert. Dette skyldes i stor grad at dagens folketrygdsystem har bidratt til betydelig omfordeling og flere nye alderspensjonister, bl.a. flere kvinner, har tjent opp høyere egen pensjon. Eldre over 67 år utgjør likevel fortsatt flertallet av de fattige.

Pensjonsreformen

Utvalget peker på at gjennomføringen av Pensjonsreformen kan gi fordelingsmessige konsekvenser, uten at dette drøftes inngående. Målet for Pensjonsreformen er å gjøre det mer attraktivt å stå lenger i arbeid for på den måten å dempe veksten i pensjonsutgiftene. Opptjent pensjon skal stå i forhold til tidligere inntekt. Dette vil på lang sikt innebære at "minstepensjonsfella" opphører, men også at inntektsforskjellene blant pensjonistene kan bli større, da det av rapporten framgår at forskjeller i inntekt, helse og sosiale levekår ser ut til å øke i hele befolkningen.

Det er sannsynligvis for tidlig å problematisere konsekvensene av Pensjonsreformen som et tverrpolitisk Stortingsflertall har gått inn for. Vi vil imidlertid peke på noen elementer som har fordelingsmessige konsekvenser:

1.

Det legges opp til at pensjonene skal reguleres lavere enn gjennomsnittlig lønnsutvikling i samfunnet. For inntektpensjonen skal pensjonen oppreguleres i takt med lønnsveksten fratrukket en faktor på 0,75 prosent, mens garantipensjonen skal reguleres i takt med lønnsveksten, men justert for levealder. Man bør følge denne utviklingen nøye – både konsekvenser for pensjonistgrupper generelt og de med de laveste pensjonene spesielt, slik at

disse gruppene ikke sakker uforholdsmessig akterut, i forhold til resten av befolkningen.

2.

Fleksibel pensjon der flest mulig kan velge når de vil ta ut pensjon og i hvilken grad de kan kombinere pensjon og arbeidsinntekt, er et absolutt gode. Man bør likevel være på vakt hvis resultatet blir at det bare er de som har hatt høye inntekter og interessante jobber som kan benytte seg av dette gode, mens "sliterne" ikke vil ha råd eller mulighet til denne fleksibiliteten. Det bør påses at alle arbeidsplasser tilrettelegges for at eldre arbeidstakere kan ha mulighet til å kombinere arbeid og pensjon.

3.

Selv om en langsiktig konsekvens av Pensjonsreformen vil gi færre minstepensjonister, vil de første kullene som blir alderspensjonister og som har forholdsvis lav opptjening, ha få muligheter til å komme ut av "minstepensjonsfella". De som er født før 1954 er bare omfattet av dagens opptjeningsregler. Disse reglene begrenser muligheten for å tjene opp høyere pensjon ved å jobbe lenger.

Det er ofte kvinner som har kommet sent inn i arbeidslivet og/eller som har jobbet mye deltid, som fortsatt vil bli minstepensjonister. Pga. lav opptjening vil disse heller ikke alltid ha mulighet til å ta ut pensjon fra fylte 62 år. Med lavere regulering av pensjonen pga. levealdersjustering vil denne gruppen kunne oppleve å komme uforholdsmessig dårlig ut. Spesielt vil dette kunne ramme enslige kvinner som for eksempel har blitt skilt etter et langt ekteskap.

Disse bør i det minste ha mulighet til å kunne skaffe seg et brukbart utkomme ved å fortsette i arbeid eller ved å kombinere arbeid og pensjon. Da er det viktig at ikke aldersgrenser, enten dette er særaldersgrenser uten noen god begrunnelse eller 70-årsgrensen i arbeidsmiljøloven, hindrer dette. Som Seniorrådet tidligere har påpekt bør slike aldersgrenser oppheves.

Seniorrådet vil også peke på at fokuset på arbeidsinntekt, pensjonsopptjening og viktigheten av å stå i arbeid, kan medføre at det blir færre som utfører frivillig arbeid. Frivillig arbeid, både organisert og uorganisert, er med på å smøre samfunnsmaskineriet. Spesielt mange eldre bidrar i dag aktivt med slikt arbeid, både innen familien, men også i lag og organisasjoner og som frivillige hjelpere innen omsorgssektoren. Dette perspektivet har til nå hatt lite fokus.

Forslag om kartlegging av eldres levekår

Selv om andelen eldre har vært synkende blant de som befinner seg under fattigdomsgrensa i Norge i dag, kan vi ikke se helt bort fra denne gruppen, når man skal vurdere tiltak for en jevnere fordeling av inntekt og andre samfunns-goder.

Vi foreslår derfor at det nedsettes et utvalg som kartlegger eldres levekår på tilsvarende måte som analysen av funksjonshemmedes levekår fra 2007. Her bør både økonomi, tilgang til helsetjenester og sosial deltakelse settes i fokus. Spesielt bør utvalget kartlegge minstepensjonistenes reelle økonomiske ressurser, slik YS har

foreslått i innspill til utvalget. Som YS peker på er det store forskjeller minstepensjonister i mellom. Av rapporten framgår det likevel at folketrygden utgjør 88 prosent av inntekten for alderspensjonister med lavinntekt. En slik undersøkelse vil også være et godt utgangspunkt for å følge utviklingen av eldres levekår etter at pensjonsreformen er gjennomført.

Det er også viktig å undersøke om, og i hvilken grad, personlig økonomi har betydning for om den enkelte får dekket nødvendig omsorg og helsetjenester. Vi har fått signaler om at en del minstepensjonister ikke har økonomi til å motta tilbud fra kommunen om omsorgsbolig, da husleien er satt så høyt at pensjonen ikke strekker til. En nærmere undersøkelse av eldres levekår vil kunne avdekke slike svakheter og eventuelt annen svikt i tildeling av omsorgs- og helsetilbud pga. den eldres økonomi.

Det er også mulig at de nye bostøttereglene kan ha slått negativt ut for en del alderspensjonister. Rådet anbefaler derfor at man gjennomgår og vurderer endringer av de nye reglene for bostøtte i forhold til eldre brukere.

Vennlig hilsen

Ivar Leveraas
rådsleder

Eva Irene Holt
seniorrådgiver